

Styrdokument

Avgifter i skolan

ANTAGET AV: Kommunstyrelsen

DATUM: 2017-01-04, § 25

GÄLLER FRÅN OCH MED: 2017-03-31

ANSVAR UPPFÖLJNING/UPPDATERING: Barn- och utbildningschef

GÄLLER TILL OCH MED: 2020, förlängt till 2021

ULRICEHAMNS
KOMMUN

Våra styrdokument

[Normerande]

Policy - Vår hållning, övergripande
Riktlinjer - Rekommenderade sätt att agera
Regler - Absoluta gränser och ska-krav

[Aktiverande]

Strategi - Avgörande vägval och strategiområden från fullmäktigeberedningar
Program - Avgörande vägval och programområden från andra än fullmäktigeberedningar
Plan - Uppdrag, tidsram och ansvar

Innehåll

1	Bakgrund	4
2	Regler för avgifter	4
2.1	Skollagen	4
2.2	Regeringens proposition 2009/10:165	5
3	Skolinspektionens bedömning	6
3.1	Olika typer av kostnader	6
3.2	Exempel på Skolinspektionens beslut i anmälningsärenden	6
4	Avgifter i Ulricehamn	7
5	Sammanfattning	8

1 Bakgrund

Inom skolan i Ulricehamns kommun tar man idag ut avgifter i samband med friluftaktiviteter av olika slag, då vårdnadshavare exempelvis lämnar bidrag för kostnader. Vid skolresor, eller studiebesök uppmanas vårdnadshavare i vissa fall att skicka med fickpengar. Det är vanligt förekommande att en skola, i samband med en utflykt, har informerat elever och vårdnadshavare om att avgift kommer att tas ut.

Mat skickas som regel med då skolorna anordnar utflykter, men det förekommer att vårdnadshavare uppmanas att skicka med frukt, eller fika.

En del vårdnadshavare har ifrågasatt att skolan har tagit ut en avgift och andra har ställt frågor om vad som gäller. Det finns också en viss osäkerhet inom rektorsgruppen då det gäller skolans möjlighet att ta ut avgifter. Detta har lett till vissa diskussioner huruvida skolan i Ulricehamns kommun ska vara helt avgiftsfri, eller inte.

2 Regler för avgifter

2.1 Skollagen

Frågan om avgifter regleras i skollagens kapitel 9, 10, 11, 15, 18, 20 och 21 (förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna).

För förskoleklass gäller att: *Utbildningen ska vara avgiftsfri. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärmaterial som behövs för en tidsenlig utbildning. Avgifter i samband med ansökan om plats får inte tas ut.*

Trots det som sägs i stycket innan får det förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna. I samband med skolresor och liknande aktiviteter får det, trots övriga bestämmelser i denna lag, i enstaka fall under ett läsår förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever. Ersättningen får inte överstiga huvudmannens självkostnad för att eleven deltar i aktiviteten.

För grundskola och grundsärskola gäller samma som för förskoleklass, dock med tillägget att eleverna ska erbjudas näringsriktiga skolmåltider.

För gymnasieskola gäller samma som för förskoleklass, dock med tillägget att huvudmannen får besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel. Det som gäller för elever i grundskola och grundsärskola i fråga om skolmåltider, gäller inte för gymnasieelever.

För gymnasiesärskola gäller samma som för förskoleklass. Det som gäller för elever i grundskola och grundsärskola i fråga om skolmåltider, gäller inte för elever i gymnasiesärskola.

För kommunal vuxenutbildning gäller att utbildningen ska vara avgiftsfri, om inte något annat följer av skollagen, eller av forskrifter som meddelats med stöd av skollagen. Det får förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev inom utbildningen på grundläggande eller gymnasial nivå har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

Elever **inom utbildning i svenska för invandare** ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning

För särskild utbildning för vuxna gäller att utbildningen ska vara avgiftsfri. Det får dock förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.

Huvudmannen får bestämma att böcker och andra lärverktyg, som varje elev har för eget bruk och får behålla som sin egendom, ska anskaffas av eleverna själva eller erbjudas mot avgifter som högst motsvarar huvudmannens anskaffningskostnader. Lärverktyg som används i utbildningen ska i övrigt tillhandahållas utan kostnad för eleverna.

2.2 Regeringens proposition 2009/10:165

Principen om en avgiftsfri utbildning är en viktig grund då rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet aldrig får vara beroende av de ekonomiska förutsättningar som en enskild person har.

I förarbetena konstateras att skolresor och utflykter sedan länge är en naturlig del av utbildningen och ger många gånger värdefulla kunskaper, erfarenheter och upplevelser för eleverna. Utgångspunkten måste dock vara att finansiering av skolresor ska ske genom kommunala medel eller genom att elever helt frivilligt samlar in pengar till kostnaden om resan innebär mer än en obetydlig kostnad, som till exempel en färdbiljett med allmänna kommunikationsmedel. Det ska dock förtydligas att det inte är förbjudet att låta kostnader för skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter ersättas av vårdnadshavare på frivillig väg. Sådana aktiviteter ska vara öppna för alla elever, oavsett om en elevs vårdnadshavare väljer att bidra eller inte.

Med hänsyn härtill och i enlighet med praxis är det därför inte godtagbart att skolan erbjuder en kostnadsfri alternativ verksamhet för de elever vars vårdnadshavare inte vill betala dessa aktiviteter. Är den kostnadsbelagda aktiviteten att betrakta som en del av utbildningen ska alla elever få delta.

I linje med detta resonemang gäller också att om elever på en skola gemensamt genomför en aktivitet för att samla in pengar till en skolresa eller liknande, som en del av utbildningen, får det inte förekomma någon koppling mellan hur mycket en enskild elev bidrar med och elevens möjligheter att få delta i aktiviteten.

Bidrag från vårdnadshavare måste både vara och framstå som helt frivilligt.

3 Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen beskriver i ett informationsblad, publicerat 2011-12-07 och uppdaterat 2014-05-26, hur de bedömer avgifter i skolan.

Utbildningen ska vara avgiftsfri. En grund- eller gymnasieskola kan dock ibland få ta ut enstaka avgifter och det ska då handla om obetydliga kostnader för eleverna. Belopp som var för sig kan bedömas som obetydliga, kan sammantaget innebära att skolan bryter mot vad som sägs i fråga om en avgiftsfri skola. Med anledning av detta är det viktigt att det görs en helhetsbedömning av de kostnader som belastar en elev under hela läsåret. Skolinspektionen klargör att en ”obetydlig kostnad” innebär samma sak oavsett om det handlar grundskola eller gymnasieskola.

Enstaka inslag som medför en obetydlig kostnad i samband med skolresor och liknande aktiviteter och som ersätts av vårdnadshavaren på frivillig väg får förekomma inom grundskolan. Det som gäller för grundskolan i fråga om skolresor och utflykter gäller också för gymnasieskolan.

Det är huvudmannen som ansvarar för att utbildningen är avgiftsfri.

3.1 Olika typer av kostnader

Huvudmannen för en gymnasieskola kan besluta att eleverna ska tillhandahålla vissa enstaka hjälpmedel/läromedel själva. I dessa fall kan skolan ta ut en avgift. Eleven har dock rätt att välja hur eleven skaffar läromedlet. En generell avgift är inte möjlig att ta ut.

Frukost och middag (kvällsmat) äter eleverna normalt sett hemma och således är bedömningen att eleverna bör kunna stå för kostnader för denna typ av måltider, även i samband med en studieresa.

Gymnasieelever som i vanliga fall betalar för sin lunch kan även få betala för lunch under en studieresa. Eleverna ska dock aldrig behöva betala mer än självkostnadspriset.

Vid studieresor under flera dagar kan kostnaden för måltider bli hög för den enskilda eleven och detta måste huvudmannen därför överväga innan resan bestäms.

3.2 Exempel på Skolinspektionens beslut i anmälningsärenden

Skolinspektionen får ibland in anmälningar som gäller avgifter i skolan. Här nedan ges en kort beskrivning av två ärenden som Skolinspektionen har behandlat.

Då en skola anordnar en skolresa ska utgångspunkten vara att denna ska finansieras genom kommunala medel, eller genom att eleverna på frivillig väg samlar in pengar för att täcka kostnaden för resan om denna kostnad inte är att betrakta som obetydlig. Det får inte på något sätt ställas krav på att vare sig eleven eller dennes vårdnadshavare ska bidra till resan.

Skolinspektionen har fattat ett beslut i ett ärende, Dnr 42-2013:224, där Föreningen Enskilda Gymnasiet (beläget i Stockholm) uppmanat föräldrar att betala in en större summa per elev för att de språkresor som skolan anordnade skulle kunna genomföras. I ärendet konstaterade

Skolinspektionen att genomförandet av resan kunde upplevas som villkorat och att föräldrar kunde känna ett tvång att lämna ett bidrag då studieresan annars riskerade att ställas in. Vidare så menade Skolinspektionen att kostanden för resan inte kunde anses som en enstaka obetydlig kostnad. Skolinspektionen påtalade även att det inte kunde uteslutas att elever avstått från att anmäla intresse för resan på grund av bristande ekonomiska förutsättningar och att man därmed kunde ifrågasätta öppenheten för deltagandet i resan.

De aktiviteter som en skola anordnar ska vara öppna för alla elever oavsett om eleven eller dennes vårdnadshavare väljer att bidra eller inte. Skolinspektionen har fattat ett beslut i ett ärende, Dnr 41-2015:270, där Landsbro skola i Vetlanda anordnade språkresor och eleverna själva samlade in pengar. Det var inte frivilligt för eleverna att samla in pengar, däremot fick eleverna själva välja på vilket sätt pengarna skulle samlas in. Skolinspektionen konstaterade att detta stred mot skollagen då insamlande av pengar måste vara frivilligt. De elever som inte följde med på resan kunde bedriva studier på skolan istället. Även det menade Skolinspektionen stred mot lagen.

4 Avgifter i Ulricehamn

Enligt gällande lagstiftning har en skola alltså rätt att ta ut en mindre avgift vid ett enstaka tillfälle/ enstaka tillfällen. Inriktningen för skolorna i Ulricehamns kommun bör vara att följa lagens intentioner om en avgiftsfri skola. När en ringa avgift tas ut ska detta hanteras på ett likvärdigt sätt i hela kommunen.

Exakt vad som är en ringa avgift finns inte angivet i ett krontal i vare sig lagstiftningen, eller i Skolinspektionens informationsskrift. Det som sägs är, exempelvis, att en ringa kostnad kan vara kostnaden för en färdbiljett med allmänna kommunikationer. Denna kostnad kan dock variera beroende på var i landet man bor.

Inom sektor lärande bedöms att en kostnad på 50 kronor är en ringa kostnad och denna kostnad kan tas ut vid maximalt två tillfällen per termin under ett läsår. Det får aldrig råda någon tveksamhet om att en avgift är frivillig och att vårdnadshavarens betalningsvilja/förmåga inte kommer att påverka elevens rätt att delta i den planerade aktiviteten.

Skolan ska alltid stå för matkostnad i samband med aktiviteter. Lunchen ska vara näringsriktig, men den behöver inte varm.

Vårdnadshavare ska inte uppmanas att skicka med sitt barn frukt, fika eller fickpengar vid utflykter. Skolan kan dock aldrig hindra att vårdnadshavare på eget initiativ skickar med något.

Vid tillfällen då eleverna samlar in pengar för att genomföra skolresor måste skolorna vara tydliga med att insamlingen är frivillig. Det måste även vara tydligt att de elever som inte deltar vid insamlingen av pengar ändå kan delta i den planerade aktiviteten.

Anledningen till att följa lagens intentioner för huvudmannen är att säkra en likvärdig skola i Ulricehamns kommun. Det finns familjer med en begränsad ekonomi, där även mindre avgifter kan bli betungande. Om skolan tar ut en avgift i samband med en aktivitet kan detta skapa en press på de föräldrar som inte har råd att de ändå ska betala avgiften för att inte riskera att deras barn hamnar utanför. En elev som lever i en situation med begränsade ekonomiska möjligheter kan känna sig tvingade att avstå från att delta i aktivitet om föräldrarna inte har råd att betala. Därför måste det alltid framgå att avgiften är frivillig och inte påverkar elevens möjlighet att delta i den aktivitet som skolan anordnar.

Sektor lärande har diskuterat frågan om avgifter med samtliga rektorer. Det är viktigt att Ulricehamns kommun har ett enhetligt förhållningssätt i fråga om avgifter och rektorerna menar att i stora drag följer man detta redan idag. Det förekommer dock aktiviteter som inte ryms inom ramen för vad lagen menar. Om den avgift skolan kan ta ut för en aktivitet minskar uppstår ett krav på skolan att finansiera aktiviteten på annat sätt. Det skulle kunna vara att i ökad utsträckning erbjuda nödvändig utrustning, exempelvis skridskor, skidutrustning, ridutrustning och tält. Ett annat förslag är att varje skola har tillgång till ett anslag för aktiviteter och att detta anslag ligger utanför skolans befintliga budgetram. Rektorerna vill inte begränsa möjligheten till aktiviteter jämfört med idag. Därför behövs en diskussion inom sektor lärande om vilken typ av aktiviteter som en elev ska få ta del av inom ramen för utbildningen och hur dessa ska finansieras. Denna fråga bör lösas under 2017.

5 Sammanfattning

Ulricehamns kommun ska följa lagens intentioner om en avgiftsfri skola och erbjuda likvärdiga möjligheter för barn och elever.

Om avgift tas ut för aktivitet får beloppet inte överstiga 50 kronor per tillfälle, maximalt två tillfällen per termin.

Avgift är frivillig och får inte påverka elevs möjlighet att delta i aktivitet. Eventuella insamlingar är frivilliga och får inte påverka elevs möjlighet att vara med.

Kommunen står för lunch som ska vara näringsriktig och vårdnadshavare ska inte uppmanas att skicka med frukt, fika eller fickpengar.